

Antonina Rumińska

Rośliny lecznicze

Podstawy biologii i agrotechniki

Wydanie trzecie

W

Warszawa 1983

Państwowe Wydawnictwo Naukowe

Spis treści

CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Z historii zielarstwa	17
Zielarstwo w Polsce	26
Literatura	31
2. Substancje swoiste w roślinach leczniczych	32
Wielocukry	33
Flawonoidy	35
Kumaryny	38
Kardenolidy	39
Saponiny	43
Terpenoidy — olejki terpenowe	45
Fenole	47
Alkaloidy	57
Alkaloidy tropanowe	60
Alkaloidy opium	63
Alkaloidy sporyszowe	64
Garbniki	67
Składniki mineralne	67
Literatura	69
3. Czynniki zmienności substancji czynnych w roślinie	71
Zmienność genetyczna	72
Zmienność ontogenetyczna (rozwojowa)	76
Zmienność modyfikacyjna (środowiskowa)	78
Inne czynniki zmienności	89
Czynniki działające po zbiorze rośliny	92
Literatura	97

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Rodzina motylkowate — <i>Papilionaceae</i>	99
Lukrecja gładka — <i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	99
Surowiec	101
Agrotechnika	103
Literatura	104

Kozieradka pospolita — <i>Trigonella foenum graecum</i> L.	105
Surowiec	105
Agrotechnika	107
Literatura	108
2. Rodzina makowate — <i>Papaveraceae</i>	109
Mak lekarski — <i>Papaver somniferum</i> L.	109
Surowiec	111
Rozwój ontogenetyczny rośliny	115
Zmiany zawartości i składu alkaloidów w ontogenezie	118
Wpływ warunków środowiska	121
Agrotechnika	124
Choroby i szkodniki	128
Literatura	129
Glistnik jaskółcze ziele — <i>Chelidonium majus</i> L.	131
Surowiec	132
Zmienność w obrębie gatunku	133
Rozwój ontogenetyczny rośliny	133
Agrotechnika	137
Literatura	138
3. Rodzina ślazowate — <i>Malvaceae</i>	140
Prawoślaz lekarski — <i>Althaea officinalis</i> L.	140
Surowiec	142
Rozwój rośliny	144
Agrotechnika	146
Choroby i szkodniki	148
Literatura	149
Malwa czarna Topolówka wysoka (prawoślaz ogrodowy) — <i>Althaea rosea</i> Cav. var. <i>nigra</i>	149
Surowiec	150
Rozwój rośliny	151
Agrotechnika	152
Choroby i szkodniki	152
Literatura	153
4. Rodzina rutowate — <i>Rutaceae</i>	154
Ruta zwyczajna — <i>Ruta graveolens</i> L.	154
Surowiec	155
Rozwój ontogenetyczny rośliny	156
Agrotechnika	160
Literatura	161
5. Rodzina baldaszkowate — <i>Umbelliferae</i>	162
Kminek zwyczajny — <i>Carum carvi</i> L.	162
Surowiec	164
Rozwój ontogenetyczny rośliny	165
Wpływ warunków środowiska	169
Agrotechnika	171
Produkcja nasion	174
Choroby i szkodniki	174
Literatura	174

Koper włoski — <i>Foeniculum capillaceum</i> Gilib.	176
Surowiec	177
Rozwój ontogenetyczny rośliny	178
Agrotechnika	181
Choroby i szkodniki	183
Literatura	183
Kolendra siewna — <i>Coriandrum sativum</i> L.	184
Surowiec	187
Rozwój ontogenetyczny rośliny	188
Wpływ warunków środowiska	194
Agrotechnika	195
Choroby i szkodniki	198
Literatura	198
Arcydzięgiel — <i>Archangelica officinalis</i> Hoffm.	200
Surowiec	202
Rozwój rośliny	203
Agrotechnika	205
Choroby i szkodniki	208
Literatura	208
Lubczyk ogrodowy — <i>Levisticum officinale</i> Koch.	209
Surowiec	209
Rozwój ontogenetyczny rośliny	211
Agrotechnika	213
Choroby i szkodniki	214
Literatura	214
6. Rodzina wargowe — <i>Lamiaceae</i> (<i>Labiatae</i>)	216
Mięta — <i>Mentha</i>	216
Mięta pieprzowa — <i>Mentha piperita</i> L.	218
Surowiec	220
Zmienność w obrębie gatunku	222
Rozwój rośliny	224
Zmiany zawartości i składu olejku	225
Wpływ czynników środowiska	226
Agrotechnika	230
Choroby i szkodniki	236
Mięta polej — <i>Mentha pulegium</i> L.	237
Surowiec	237
Rozwój ontogenetyczny rośliny	238
Agrotechnika	239
Mięta japońska — <i>Mentha arvensis</i> L. var. <i>piperascens</i> Malinvaud	240
Surowiec	240
Agrotechnika	241
Literatura	242
Tymianek — <i>Thymus</i>	245
Tymianek — <i>Thymus vulgaris</i> L.	246
Surowiec	247
Zmienność w obrębie gatunku	249
Rozwój rośliny	251
Wpływ warunków środowiska	253
Agrotechnika	254
Literatura	257

Szałwia lekarska — <i>Salvia officinalis</i> L.	258
Surowiec	258
Rozwój ontogenetyczny rośliny	261
Wpływ warunków środowiska	267
Agrotechnika	269
Literatura	272
Majeranek ogrodowy — <i>Origanum majorana</i> L.	273
Surowiec	274
Zmienność w obrębie gatunku	276
Rozwój ontogenetyczny rośliny	277
Wpływ czynników środowiska	279
Agrotechnika	283
Produkcja nasion	285
Choroby i szkodniki	285
Literatura	285
Lawenda wąskolistna — <i>Lavendula vera</i> D C	286
Surowiec	288
Rozwój ontogenetyczny rośliny	291
Wpływ czynników środowiska	293
Agrotechnika	293
Literatura	297
Melisa lekarska — <i>Melissa officinalis</i> L.	298
Surowiec	298
Rozwój ontogenetyczny rośliny	300
Agrotechnika	302
Choroby i szkodniki	304
Literatura	304
Hyzop lekarski — <i>Hyssopus officinalis</i> L.	305
Surowiec	306
Zmienność w obrębie gatunku	307
Rozwój rośliny	308
Agrotechnika	309
Choroby i szkodniki	310
Literatura	310
Cząber — <i>Saturea</i>	310
Cząber ogrodowy — <i>Saturea hortensis</i> L.	311
Surowiec	312
Zmienność w obrębie gatunku	312
Rozwój rośliny	315
Wpływ czynników środowiska	316
Agrotechnika	317
Produkcja nasion	318
Choroby i szkodniki	318
Literatura	318
Bazylia — <i>Ocimum</i>	319
Bazylia pospolita — <i>Ocimum basilicum</i> L.	320
Surowiec	322
Rozwój ontogenetyczny rośliny	323
Wpływ czynników środowiska	325
Agrotechnika	326
Produkcja nasienna	328
Choroby i szkodniki	329
Literatura	329

7. Rodzina psiankowate — <i>Solanaceae</i>	331
Pokrzyk — <i>Atropa</i>	331
Pokrzyk wilcza jagoda — <i>Atropa belladonna</i> L.	332
Surowiec	333
Zmienność w obrębie gatunku	335
Rozwój rośliny	336
Wpływ czynników środowiska	340
Agrotechnika	340
Produkcja nasienna	346
Choroby i szkodniki	346
Literatura	347
Lulek czarny — <i>Hyascyamus niger</i> L.	348
Surowiec	349
Rozwój ontogenetyczny rośliny	351
Wpływ czynników środowiska	352
Agrotechnika	353
Produkcja nasienna	354
Literatura	355
Bieluń — <i>Datura</i>	355
Bieluń dziedzierzawa — <i>Datura stramonium</i> L.	357
Surowiec	358
Zmienność w obrębie gatunku	359
Rozwój ontogenetyczny rośliny	359
Zmiany zawartości i składu alkaloidów	362
Wpływ warunków środowiska	365
Agrotechnika	365
Produkcja nasienna	366
Bieluń indyjski — <i>Datura innoxia</i> Mill.	367
Surowiec	367
Rozwój ontogenetyczny rośliny	369
Zmiany zawartości i składu alkaloidów	371
Wpływ czynników środowiska	373
Agrotechnika	374
Literatura	376
Papryka roczna (pieprzowiec roczny, pieprz turecki) — <i>Capsicum annum</i> L.	378
Surowiec	380
Zmienność w obrębie gatunku	382
Rozwój rośliny	383
Wpływ czynników środowiska	386
Agrotechnika	387
Choroby i szkodniki	391
Literatura	392
8. Rodzina trędownikowate — <i>Scrophulariaceae</i>	394
Naparstnica — <i>Digitalis</i>	394
Naparstnica purpurowa — <i>Digitalis purpurea</i> L.	397
Surowiec	399
Zmienność w obrębie gatunku	400
Rozwój ontogenetyczny rośliny	401
Zmiany zawartości glikozydów	402
Wpływ czynników środowiska	403
Agrotechnika	403

Produkcja nasienna	406
Choroby i szkodniki	407
Naparstnica wełnista — <i>Digitalis lanata</i> Ehrh.	407
Surowiec	409
Zmienność w obrębie gatunku	410
Rozwój ontogenetyczny rośliny	412
Zmiany zawartości i składu glikozydów	415
Wpływ warunków środowiska	417
Agrotechnika	418
Choroby i szkodniki	422
Literatura	422
9. Rodzina kozłkowate — <i>Valerianaceae</i>	426
Kozłek lekarski — <i>Valeriana officinalis</i> L.	427
Surowiec	429
Zmienność w obrębie gatunku	430
Rozwój ontogenetyczny rośliny	431
Wpływ warunków środowiska	433
Agrotechnika	436
Produkcja nasienna	440
Choroby i szkodniki	441
Literatura	441
10. Rodzina złożone — <i>Asteraceae (Compositae)</i>	443
Rumianek pospolity — <i>Matricaria chamomilla</i> L.	443
Surowiec	445
Zmienność w obrębie gatunku	448
Rozwój ontogenetyczny rośliny	450
Zmiany zawartości substancji czynnych	453
Wpływ czynników środowiska	453
Agrotechnika	456
Produkcja nasienna	461
Choroby i szkodniki	462
Literatura	462
Krwawnik — <i>Achillea</i>	465
Krwawnik pospolity — <i>Achillea millefolium</i> L.	465
Surowiec	467
Zmienność w obrębie gatunku	469
Rozwój rośliny	472
Wpływ czynników środowiska	478
Agrotechnika	479
Literatura	482
Bylica estragon — <i>Artemisia dracunculus</i> L.	483
Surowiec	484
Zmienność w obrębie gatunku	485
Rozwój ontogenetyczny rośliny	487
Agrotechnika	489
Choroby i szkodniki	490
Literatura	490
Rumian szlachetny (Rumianek rzymski) — <i>Anthemis nobilis</i> L.	490
Surowiec	491
Zmienność w obrębie gatunku	492

Rozwój ontogenetyczny rośliny	493
Wpływ czynników środowiska	496
Agrotechnika	497
Literatura	498
Nagietek (Nogietek) — <i>Calendula officinalis</i> L.	499
Surowiec	499
Rozwój ontogenetyczny rośliny	501
Agrotechnika	503
Produkcja nasienna	504
Choroby i szkodniki	504
Literatura	504
11. Rodzina liliowate — <i>Liliaceae</i>	505
Konwalia majowa — <i>Convallaria maialis</i> L.	505
Surowiec	507
Zmienność w obrębie gatunku	508
Rozwój ontogenetyczny rośliny	510
Zmiany aktywności biologicznej i zawartości glikozydów	512
Agrotechnika	513
Literatura	516
12. Sporysz — <i>Claviceps purpureae</i> Tul.	518
Surowiec	519
Biologia rozwoju grzyba	520
Zmienność w obrębie gatunku	522
Zmiany zawartości i składu alkaloidów w czasie rozwoju	524
Zależność między rośliną-gospodarzem a pasożytem	525
Wpływ czynników środowiska	527
Metody produkcji alkaloidów sporyszowych	528
Agrotechnika żyta jako żywiciela sporyszu	528
Produkcja alkaloidów sporyszowych na pożywkach	533
Literatura	534
Literatura uzupełniająca	535
Skorowidz	537